

УДК 373.2.043.2-056 (043)

**ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Самойлова Ірина Володимирівна

к.п.н., доцент кафедри корекційної освіти

та спеціальної психології

Сініченкова Ангеліна Сергіївна

Четвертак Тетяна Василівна

Студенти

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Анотація: У статті розглядається проблема впливу педагогічного середовища на соціальну інтеграцію дітей з інтелектуальними порушеннями. Проблема формування морального виховання дітей з інтелектуальними порушеннями вимагає педагогічної уваги. Ключовою умовою успішної інтеграції в суспільство є формування уявлень про базові моральні категорії у старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інтелектуальні порушення, інтелектуальний розвиток, моральне виховання, вплив, мудрість, милосердя, добро, особистість, виховання.

Інклюзивна освіта дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є одним із пріоритетних напрямків сучасної освіти. Згідно з багатьма міжнародними й національними законодавчими актами, всі діти з інвалідністю мають здобувати освіту в будь-якому типі освітнього закладу і забезпечуватися при цьому необхідною їм спеціалізованою допомогою. Інклюзивна освіта передбачає, що

дитина з інвалідністю здобуває знання в рамках загальноосвітнього стандарту в ті самі терміни, що і діти без інвалідності.

Проблема формування моральних якостей і духовного розвитку дітей з інвалідністю, в тому числі з порушеннями інтелектуального розвитку, є досить актуальною. Важливу роль відіграє той факт, що старший дошкільний вік є сензитивним періодом для формування моральності. Дитина проходить життєвий шлях, на початку якого її поведінка зумовлена зовнішніми впливами й інстинктивними імпульсами. Виховання допомагає дитині прийти до внутрішньо осмисленого, зумовленого світоглядом, моральним почуттям і свідомістю поведінки, володіння собою, саморегуляції та самокерування. Все це не відбувається автоматично, а вимагає педагогічної уваги [2].

Особливістю організації інклюзивної групи в дошкільному навчальному закладі є забезпечення однакового доступу до дошкільної освіти дітей з особливими потребами і застосування в навчально-виховному процесі особистісно-орієнтовані методи навчання і виховання з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Для цього розробляється індивідуальна програма на три місяці, яка може переглядатися та доповнюватися щомісячно.

Моральне виховання – це цілеспрямований процес формування у підростаючого покоління високої свідомості, моральних почуттів і поведінки відповідно до ідеалів і принципів моралі за допомогою формування у них моральних якостей. У спеціальній педагогіці зазначається, що несприятливі умови виховання (надмірна опіка або, навпаки, брак уваги) стосовно дітей із порушеннями інтелектуального розвитку призводять до формування у них негативних моральних (егоцентричні, егоїзм, відсутність почуття обов'язку і товариства), вольових (відсутність самостійності, нерішучість, навіюваність, впертість, негативізм), емоційних (байдужість до оточуючих, душевна черствість) та інтелектуальних (відсутність допитливості, почуття нового) рис характеру. Обмежені контакти з оточуючими тягнуть за собою замкнутість, некомунікабельність, прагнення піти в свій внутрішній світ [3].

Ці особливості обумовлюють зниження рівня моральної вихованості дошкільнят з порушеннями інтелектуального розвитку – рівня відповідності розвинених соціально-ціннісних відносин дитини та її різнобічних функцій, що забезпечують повноту людського життя, тому рівню культури, якого досягло людське суспільство на даний момент свого історичного розвитку.

У інклюзивних закладах створюють умови для полегшення виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. А саме безперешкодний доступ до території (навчально-дослідна, фізкультурно-спортивна зони, зона відпочинку) та приміщень загальноосвітнього навчального закладу; відповідна навчально-матеріальна база (спеціальні навчальні програми, підручники, наочно-дидактичні посібники, форми, методи навчання та виховання, засоби корекції індивідуального і колективного користування) та відповідне кадрове забезпечення, організувати під час занять гімнастику та окремі вправ для зору [1].

У моральному вихованні важливу роль відіграє дотримання етичних норм ставлення до них зрячих дітей, вихователів, батьків, коли вони надають допомогу, спілкуються з дитиною.

Під час колективних робіт, ігрової діяльності діти вчаться спілкуються, домовлятися одне з одним і в них формуються морально – етичні відносини.

Крім того, потрібно приділяти роботі з батьками, бо важливу роль у моральному вихованні має сім'я [2].

Рівень морального розвитку дітей можна характеризувати наступним чином:

1. Не сформованість уявлень про основні моральні категорії, обов'язкових для старшого дошкільного віку, таких як «дружба», «добро», «мудрість» і ін.
2. Велика кількість циклів у визначеннях понять («Добро – це коли людина добра», «Мудрість – це коли людина мудра», «Милосердя – це миле серце») вказує на поверхневе сприйняття, небажання вникнути в суть.
3. Невміння сформулювати власні думки («Добро – це поважає інших людей»).

4. У визначеннях немає чіткості, в більшості відповідей якості і почуття замінені об'єктом або дією («Милосердя – це коли хтось милосердний», «Справедливість – це справедлива людина»).

5. Низький рівень усвідомленості, який проявляється як у некоректних відповідях, так і в завищеній самооцінці, в неадекватних уявленнях про власні здібності [1].

Отже, можна зробити висновок, що діти зазнають труднощів у розумінні моральних категорій. Для успішної інтеграції в суспільство виникає необхідність проведення занять з морального виховання, а саме – формування уявлень про базові моральні категорії у старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник: / за заг. ред.. Колупаєвої А.А. – К: «А. С. К.», 2012. – 308 с.
2. Омельченко, Е.А. Дошкольное образование в условиях : управление, методическая деятельность, психолого-педагогическое сопровождение: учебное пособие / Е.А. Омельченко, А.Ю. Зверкова, Г.С. Чеснокова. – Новосибирск: ООО «ЦСРНИ», 2015. – 8 с.
3. Салійчук О. Учитель-логопед в інклюзивному класі /О. Салійчук// Психолог.- 2014.- №1.- С. 38-42.